MALTA

QORTI TA' L-APPELL

ONOR. IMHALLEF

EDWINA GRIMA

Seduta ta' l-14 ta' Jannar, 2015

Appell Civili Numru. 42/2012

RYAN FARRUGIA

Vs

MIGUEL GATT

Il-Qorti,

Rat il-lodo arbitrali moghtija mit-Tribunal tal-Arbitragg fis-17 ta’ Ottubru 2012 fejn gie deciz:-

“L-Arbitru

1. L-arbitragg jirreferi ghal incident tat-traffiku li sehh fis-16 ta' Ottubru 2010, fi Triq Mikiel Anton Vassalli, San Giljan, bejn vettura bin-numru ta' registrazzjoni RYN239 misjuqa mir-rikorrenti u l-mutur EBG724, misjuq mill-initmat.

2. Permezz tal-Avviz tal-Arbitragg u l-Istatement of Claim relattivi, ir-rikorrenti filwaqt illi ghamel referenza ghall-incident awtomibilistiku fuq imsemmi, talab illi l-intimat jigi dikjarat responsabbli ghall-incident mertu tal-proceduri u konsegwentament responsabbli ghad-danni sofferti mir-rikorrenti ammontanti ghal €2,222 (eskluz VAT), flimkien mal-ispejjez tal-proceduri arbitrali.

3. Permezz tal-Istatement of Defence relattiva, l-intimat ecepixxa; (a) illi preliminarjament u minghajr pregudizzju ghall-eccezzjonijiet kontenuti fir-risposta, l-esponenti qed jirregistra oggezzjoni dwar il-gurisdizzjoni u kompetenza ta' dan it-Tribunal, (b) illi t-talbiet tar-rikorrenti huma infondanti fil-fatt u fid-dritt, stante li l-esponenti ma kienx responsabbli ghall-incident u ghalhekk m'ghandux jigi kkundannat ihallas danni lir-rikorrenti jew spejjez gudizzjarji lir-rikorrenti , (c) illi fi kwalunkwe kaz, id-danni reklamati mir-rikorrenti huma ezagerati u f'dan is-sens ikkontestati , prevja w okkorrendo , provi precizi.

4. Permezz tal-verbal tat-22 ta' Gunju 2011, l-intimat irtira l-ewwel eccezzjoni tieghu, ossija dik dwar il-gurisdizzjoni u l-kompetenza li t-Tribual Arbitrali jisma u jiddeciedi l-procedjri odjerni. Ghaldaqstant l-Arbitru mhux ser jiehu konjizzjoni ulterjuri tal-ewwel eccezzjoni.

5. Verzjonijiet tas-sewwieqa kif riportata fir-Road Accident Report:

Ryan Farrugia – "Driver of vehicle RYN239 make Ford stated he was driving along Regional Road towards Paceville on the outer lane, he saw a motorbike reg. EBG724, changing from the inner lane to the outer lane with the consequence of hitting his vehicle"

Miguel Gatt – "Driver of motorbike reg. EBG724 stated that while he was driving inside the Regional Road tunnels towards Paceville on the inside lane, he saw a vehicle that passed at high speed besides him and after a couple of seconds, he saw lights from another vehicle coming from behind himand ended up hitting his motorbike. Mr. Gatt stated that he ended lying in the street."

6. Xhieda prodotti:

(A) ***Ryan Farrugia*** *(ir-rikorrenti)*

Meta sehh l-incident kont qed insuq Ford Fiesta – RYN 239, f'Regional Road fid-direzzjoni ta' San Giljan. Kont ghadej fil-lane ta' barra u f'daqa wahda rajt mutur johrog f'daqqa ghal quddiemi. Fil-vettura kont wahdi.

Il-mutur laqatni bil-parti ta' wara tieghu fil-fanal tax-xellug ta' quddiem u fil-mudguard tal-vettura tieghi. Il-karozza tieghi kellha hsara wkoll fil-bonnett.

Sal-gurnata ta' llum jien ghadni ma sewejtx il-hsara fil-vettura tieghi.

L-overtaking sar fil-mina ta' Regional Road, hdejn San Giljan, dan sar meta konna prattikament f'nofs il-mina. L-incident gara ghall-habta t al-11.15pm/11.30pm.

Qabel ma sehh l-incident, kien hemm vetturi aktar 'l-quddiem inni fil-karreggjata tieghi. Fil-karreggjata ta' gewwa wkoll kien hemm vetturi ghaddejjin. Nippreciza li l-ewwel vettura li kien hemm quddiemi kienet prattikament waslet fl-exit tal-mina.

Qed tinqrali l-verzjoni tal-intimat kif rapportata fir-Rapport tal-Pulizija u nghid illi ma naqbilx maghha peress illi jiena ma gejtx minn wara l-mutur izda kien hu li gie minn warajja fil-karreggjata ta' magenbi w ipprova jidhol quddiemi.

Wara l-incident kellimt lix-xufier tal-mutur u dan qalli "ma gara xejn tista' tmur". L-intimat qam wahdu mill-art.

Kont ghadni kemm spiccajt mix-xoghol u kont ser niltaqa ma' xi hbieb tieghi f'Paceville. Wara x-xoghol kont mort id-dar tieghi f'Hal-Lija, imbaghad kont sejjer Paceville.

Fil-mina kont ghaddej b'xi 40km.f.s u kont fuq il-fourth gear tul il-mina kollha. Jien kont diga' fuq il-karreggjata ta' barra biex inkun bil-lest meta nigi ghat-traffic lights ta' Paceville, ghalkemm hemm distanza twila mill-mina sal-lights.

Il-karozza li kien hemm qudiemi fil-mina kient 'l-boghod minni, tul nofs il-mina.

Mal-impatt il-mutur baqa' jitkaxkar fuq il-lane ta' gewwa. Jien kont waqaft ftit 'l-barra mill-mina peress illi kienu gejjin vetturi ohra minn warajja.

(B) ***PC665 Robert Spiteri*** *(prodott mir-rikorrenti).*

Jien kont l-Ufficjal li investigajt l-incident relattiv. Nghid illi PS928 ma kienx gie fuq il-post.

Qed nigi muri r-rapport ezibit bhala "Dok A" anness man-notice of arbitration u nikkonferma l-kontenut tieghu. Dak li qaluli x-xufiera jinsab imnizzel fir-rapport relattiv. Ma kontx hejjejt skizz, peress illi l-vettura kient iccaqalqet minn fejn kienet waqfet.

Meta wasalt jien, kont sibt il-mutur fuq in-naha tax-xellug tat-triq, filwaqt illi l-vettura kienet pparkeggjata gewwa Marbat Lane, li hija side street ma' Triq Regjonali.

Miguel Gatt kien qalli li ma kellux licenzja sabiex isuq mutur u ghalhekk konna hrigna c-charges f'dan ir-rigward u dwar il-fatt illi ma kellux insurance.

Meta wasalt fuq il-post kien hemm habib ta' Miguel Gatt, li qalli li kien ser jiehdu l-Isptar u ghalhekk jien ghamiltlu xi domandi malajr, bazikament hadtlu l-particulars u imbghad ittiehed l-Isptar. L-ghada cempilt lil Miguel Gatt u tlabtu igibilna certifikat mediku izda baqa' ma gabux.

Xi granet wara ergajt ikkomunikat maa' Miguel Gatt u dan tani l-verzjoni tieghu dwar l-incident. Ergajt tlabtu c-certifikat mediku, izda dan baqa' ma ngabx.

Nikkonferma li l-mutur kien fil-mina ta' Triq Regjonali, kien lejn nofs il-mina.

Il-mutur kellu daqqa fuq wara tieghu u sinjali ta' tkaxkir fuq iz-zewg nahhat u ghalhekk, ghalkemm ma stajtx nara debris, kont ikkonstatajt li l-mutur kien tkaxkar fuq il-gnub tieghu ghal certa distanza. Ma nista xnghid ghal liem distanza kien tkaxar il-mutur.

Ma kontx had id-dettalji tal-persuna li kien ser jiehu lil Miguel Gatt l-isptar.

Il-hsarat li kont irriskontrajt fil-vettura huma dawk indikati fir-rapport.

(C) ***Philip Attard*** *(prodott mir-rikorrenti)*

Jiena nahdem ta' freelance surveyor u approvat mill-Malta Insurance Association. Ryan Farrugia kien qabbadni sabiex nghamillu survey fuq il-vettura tieghu.

Qed nezebixxi s-survey report li hejjejt li jinkludi r-ritratti relattivi (Dok PA1). Il-hsara principali kienet fix-xewka ta' quddiem tax-xellug tal-vettura. Kien hemm ukoll xi hsara fil-mudguard u l-windshield. Nikkonferma l-kontenut tar-rapport.

Peress li l-vettura kienet tal-2008 u kienet grey import, kien hemm uhud mill-parts li gew ikkwotati bhala originali u w uhud imitation jew second hand. Fir-rapport ma indikajtx liema parts kienu originali u liema imitation jew second hand. Kieku kienu kollha originali l-ispiza kienet tkun iktar, izda

nghid illi ma setawx ikunu kollha originali propju minhabba li kienet grey import u ghalhekk, certi parts u originali l-anqas biss kienu jaqblu. Jien indikajt somma globali bhala approssimattiva ghall-parts u indikajt l-ispiza tal-labour u l-ispray. Ma dawn irid jizdied il-VAT, oltre ghal €70 bhala survey fee.

(D) ***Miguel Gatt*** *(l-intimat)*

Meta sehh l-incident relattiv, kont qed insuq Scooter Peugeot 100cc, kont gej minn San Gwann, tlajt it-triq fid-dawra li taghti ghall-mina ta' San Giljan u dhalt fil-mina, sejjer Tal-Ibragg, fejn toqghod it-tfajla tieghi.

Kont fuq in-naha tax-xellug tal-karreggjata tax-xellug, u cjoe` kont mal-bankina tax-xellug. Kien ghall-habta tal-11.00/11.15pm. kien hemm traffiku normali, li kien mexxej. Ma kontx ghaddej iktar minn 30/40km.f.s.

Waqt li kont fil-mina, rajt vettura ghaddejja b'velocita` qawwija fil-karreggjata tal-lemin. Din ghaddiet min hdejja u qabzitni. Xi sekonda wara, hassejt "imbuttatura ' l-quddiem", il-mutur hareg minn tahti u spiccajt nitkaxkar mal-art, tul ta' xi tmienja/ghaxar metri. L-impatt sehh ftit iktar ' l-quddiem minn fejn wahda mill-karreggjati fil-mina tibda' tiftah.

X'hin waqaft, kaxkart lili nnifsi xi zewg piedi sabiex mort bilqgheda fuq il-bankina u nehhejt il-helmet. Dak il-hin stajt nara li l-mutur kien 'l-boghod minni tul ta' xi 8/10 metri u sa dak il-mument ma kien waqaf hadd. Ftit wara waqfet Golf blue (fil-karreggjata tax-xellug), u persuna li harget minnha staqsietni jekk kellix bzonn ghajnuna. Jien staqsejtu jekk kienx hu li laqatni, izda qalli li ma kienx hu. Ftit secondi wara waqfet vettura ohra quddiem il-Golf u minn din il-vettura harget persuna, li nzertajt nafha, li kien Andre Camilleri.

Andre Camilleri staqsieni x'kien gara u jien ghidtlu li kienet tajritni karozza, izda tali vettura ma kienx ghadha hemm. Hu offrieli biex incemplu lill-Pulizija, izda peress li kont mugugh, tlabthu biex nistennew ftit sekondi biex

nistrieh u imbghad jghinni nqum fuq saqajja u johodni l-Isptar hu, sabiex ma ndumux.

Waqt li kien qed ikellimni tal-Golf, Andre mar biex itella l-mutur kompletament fuq il-bankina, peress illi l-mutur kien nofsu fuq il-bankina u nofsu fit-triq. X'hin gie lura hdejja, Andre qalli li l-mutur kien totalment imkisser u kien ghar-rimi.

Wara li kien ilna hemm xi 10/15 il-minuta, sakemm kont qed nistrieh u nikkalma mix-shock li kelli, giet pesuna bil-mixi minn-naha ta' San Giljan. Din il-persuna kienet Ryan Farrugia.

Jien staqsejt lis-sur Farrugia min kien u hu qalli li hu kien laqatni, li kellu hafna hsara fil-karozza tieghu u talbni biex inhallaslu tal-hsara li kellu fil-vettura tieghu. Jien ghidtlu biex jitlaq u dak il-hin ezatt ghaddiet karozza tal-Pulizija li insertat kien ghaddejja bir-ronda.

X'hin waqfu l-Pulizija, jien poggejt fil-karozza ta' Andre u ghidt lill-Pulizija li kien ser johodni l-Isptar St. James, f'Tas-Sliema. Il-Pulizija li kien hemm, huwa l-istess wiehed li gja' xehed f'dawn il-proceduri. Ahna ghalhekk morna l-Isptar.

Meta sehh l-incident, jien kelli polza ta' assikurazzjoni valida u qed nezebixxi kopja tal-cover note relattiva bhala "Dok MG1".

Wara l-incident, kont qabbadt surveyor sabiex jezamina l-mutur tieghi.

Nikkonferma illi f'ebda mument ma ghamilt xi manuvra lejn il-karreggjata tal-lemin.

Nghid illi qabel l-incident ma rajt il-karozza li laqtitni, press illi din giet min warajja fil-karreggjata li kont fiha jien.

Mill-mera kull ma rajt kienu d-dwal tal-headlights tal-vettura li kienet warajja.

Kif spjegajt qabel, il-mutur kien tkaxkar qisu d-doppju ta' li tkaxkart jien.

Meta waqajt minn fuq il-mutur, kont wicci 'l-isfel, b'wicci lejn il-bankina u cjoe` kont qisu 45 degrees mal-bankina.

Il-vettura ta' Farrugia laqtitni minn wara u ghalhekk imbuttat il-mutur 'l-quddiem u bl-impatt, jien waqajt minn fuq il-mutur.

Nikkonferma li l-vettura li laqtitni, la rifest fuqu u l-anqas fuq il-mutur.

Meta waqaft nitkaxkar, kont 'l barra xi zewg piedi u nofs mill-bankina.

Mhuwiex minnu, dak li qed jigi suggerit mid-difensur ta' Farrugia, ossija li l-incident sehh minhabba li jien gbidt lejn il-lemin u lqatt mal-vettura ta' Farrugia li kienet qed tinstaq fil-karreggjata tal-lemin.

Ghadni sal-lum ma nafx min kienet il-persuna li waqfet bil-Golf (blue). Din il-persuna baqghet hemm sakemm tlaqt biex inmur l-Isptar. Ma nafx jekk il-Pulizija kienux kellmuh.

Andre ma rax l-impatt isehh. Hu waqaf xi minuta jew minuta w nofs wara li jien kont nehhejt il-helmet.

Fil-gurnata tal-incident ma kellix licenzja biex insuq mutur.

(E) ***Andre Camilleri*** *(prodott mill-intimat)*

Fil-gurnata tal-incident kont qed insuq il-karozza tieghi, fi Triq Regjonali, kont sejjer id-dar u cjoe` lejn Bahar ic-Caghaq, u x'hin dhalt fil-mina ta' San Giljan rajt mutur blu, fl-art u hafna bicciet tal-mutur mifruxin fl-art, primarjament fil-karreggjata tax-xellug tal-mina.

Waqt li kont diehel stajt nara illi xi bicciet tal-mutur li kien hemm mifruxin fl-art bdew jittajru 'l hawn u 'l hinn mill-karozzi li kien ghaddejjin minn hdejhom.

Il-mutur kien qed jistrieh fl-art nofsu fuq il-bankina (tax-xellug) u nofs fit-triq. Jien ghalhekk waqaft sabiex nara jekk stajtx naghti l-ghajnuna. Il-mutur kien qieghed ftit iktar 'l-quddiem minn nofs il-mina.

Kif diga ghidt, il-bicciet tal-mutur kienu primarjament mxerrdin fuq il-karreggjata tax-xellug.

Jien waqaft fil-mina u nzilt sabiex nara jekk is-sewwieq tal-mutur kienx wegga. Is-sewwieq tal-mutur kien qieghed bilqgheda fuq il-bankina tax-xellug u l-mutur kien jinsab xi tmenin pied iktar 'l-quddiem minnu.

Jien naf lill-intimat peress illi kwazi kwazi, is-sidien kollha tal-muturi jafu lil xulxin. Wara li kellimt lis-sewwieq tal-mutur, mort gbart il-mutur u poggejtu kollu kemm hu fuq il-bankina.

Niftakar li x'hin wasalt jien, kont rajt vettura ohra wieqfa qabli (tal-marka Golf) li kienet waqfet ukoll biex tinghata l-ghajnuna, izda dan, wara ftit, telaq.

Kont ser incempel ambulanza, izda l-intimat qalli biex l-ewwel incempel lit-tfajla tieghu. Kont cempiltilha, u l-intimat talabni biex nwasslu bil-karozza tieghi ghand l-gharusa tieghu biex minn hemm ikun jista' jibqa' sejjar l-Isptar St. James, f'Tas-Sliema.

Waqt li kont qed inkellem lill-intimat, huwa qalli li kien tajjru xi hadd. Xi hdax il-minuta jew hmistax il-minuta wara, gie ragel jigri fil-mina minn naha ta' San Giljan, liema persuna qieghed naghraf hawn prezenti bhala r-rikorrenti.

F'ebda mument ma rajt il-vettura tar-rikorrenti.

X'hin ir-rikorrenti wasal hdejna, l-intimat qalli li din kienet il-persuna li tajrithu u jien ghidt lir-rikorrenti: "Allura issa tigi lura tara' x'gara, wara li ghadda dan il-hin kollu minn x'hin tajjartu". Ma niftakarx x'irrispondieni ghax issa ghadda z-zmien.

Ftit wara ghaddiet karozza tal-mobile tal-Pulizija Il-Pulizija staqsewni x'gara u jien ghidtilhom dak li ghadni kemm spjegajt illum.

Wara li gbart ic-cwievet tal-mutur tellajt lill-intimat fil-karozza, gbarna lit-tfajla tieghu u bqajna sejrin l-Isptar Capua. Jien tajthu il-mobile number tieghi biex jekk ikollu bzonn, ikun jista' jsibni.

Ma niftakarx jekk, x'hin wasalt fuq il-post, l-intimat kienx qalli kemm kien ilu li sar l-incident.

L-ewwell kien hemm il-Golf wieqfa mal-genb, iktar il-quddiem kien hemm l-intimat u l-vettura tieghi u l-mutur kien aktar il-quddiem.

Bil-mutur kif kien, nofsu fuq il-bankina u nofsu fit-triq, setghu fizikament jghaddu zewg vetturi hdejn xulxin, izda minhabba l-vetturi taghna u l-bicciet mxerrda tal-mutur, il-vetturi li kienu gejjin kienu bdew jersqu iktar lejn il-lemin.

Mistoqsi jekk rajtx xi debris jigi mbuttat mill-vetturi mill-karreggjata ta' barra ghal dik ta' gewwa, nghid illi naqbel li kien hemm bicciet tal-plastic tal-mutur fil-lane ta' barra li kien qed jittajjar mill-vetturi li kienu ghaddejjin ghal gol-lane ta' gewwa.

Nispjega illi bicciet kbar tal-mutur kienu fil-karreggjata tax-xellug izda ovvjament meta jghaddu vetturi minn fuqhom dawn jitkissru u jisparpaljaw ruhhom. Il-bicciet li semmejt kienu kollha tal-plastic formanti parti mill-body tal-mutur.

Il-mutur kellu r-rota ta' wara fuq il-bankina u r-rota ta' quddiem kienet hierga 'l-barra fit-triq, kien maqlub fuq in-naha tax-xellug tieghu u kien angolat b'xi 45 grad mill-bankina, b'wiccu 'l-quddiem.

Nikkonferma illi hekk kif gie r-rikorrenti, l-intimat qalli li dak kien tajru, izda ma qallix kif. L-intimati kien qalli li xi hadd kien tajru u baqa' ghaddej.

X'hin wasal hdejna, ir-rikorrent qal lill-intimat: "taf xi hsara ghandi fil-karozza, ser thallasni jew le?".

Niftakar illi waqt li konna hemm l-intimat kien qalli li ma kellux licenzja biex isuq mutur.

(F) ***Anthony Mizzi*** *(prodott mill-intimat)*

Jien nahdem bhala surveyor tal-vetturi u ili naghmel dan ix-xoghol ghal 21 sena.

Nikkonferma l-kontenut tar-rapport ezibit bhala Dok PF004, liema rapport gie redatt minni. Qed nesebixxi serje ta' dsatax-il-ritratt, li hadt jien stess, dwar il-mutur relattiv li qed jigu immarkati bhala "AM1" sa "AN19".

Il-hsara fil-mutur kienet fuq wara, fil-gnub u fuq quddiem u cioe` bazikament kullimkien. Il-hsara fuq wara kienet tikkonsisti f'daqqa. Fil-fehma tieghi l-hsara principali tinsab fuq wara, kif jidher fir-ritratti "AM1", "AM3" u "AM4" u cjoe` kemm fil-body-work u kif ukoll fuq ic-chasss-work fil-parti

ta' wara tal-mutur u t-tyre huwa mqabbez minn gor-rim li juri li kien hemm daqqa/impatt fuq wara tal-mutur u mhux hsara kkawzata mill-fatt illi l-mutur waqa' fl-art.

Il-hsara fil-gnub tal-mutur tikkonsisti fi grif kif jidher fir-ritratti "AM2", "AM7", "AM11" sa "AM16 u AM19". In-naha tal-lemin tal-mutur fiha ferm iktar grif minn naha tax-xellug u tali grif jindika tkaxkira. Il-fatt illi taqaxxret iz-zebgha w ittiekel il-fibre ta' fuq in-naha tal-lemin, tindika tkaxkira. Il-grif fuq in-naha tax-xellug huma hfief meta kkomparati ma dawk ta' fuq in-naha tal-lemin tal-mutur.

Nikkonferma li f'dak l-istat, il-mutur kien beyond economical repair.

Is-survey relattiv sar fl-1 ta' April 2011 u jien ma kontx rajt il-mutur qabel din id-data.

Ir-ritratti li ghadni kemm ezibejt kienu ttiehdu xi gimgha wara li ghamilt is-survey, peress illi fl-1 ta' April 2011 ma kellix camera fuqi.

Mill-esperjenza tieghi, nista' nghid illi l-mutur qala l-impatt fuq wara u mhux mal-genb, peress illi kieku d-daqqa kienet fil-genb tal-mutur il-fibre kien jitkisser u mhux jinstelah u jittiekel.

Qed jigi suggerit lili, illi l-hsara fuq il-lemin tal-mutur setghet giet ikkawzata minn impatt ma vettura u nghid illi ma naqbilx ma dan. Nghid ukoll illi ma jistax ikun, propju minhabba tan-natura tal-hsara fin-naha tal-lemin tal-mutur, li tindika tkaxkira ma' surface u mhux ma' xi vettura.

Nikkonferma illi l-brix fuq in-naha tax-xellug tal-mutur huma kompatibbli mal-fatt illi l-mutur setgha waqa' fuq in-naha tax-xellug. Nispjega wkoll illi meta tintlewa l-furketta tal-mutur, il-mutur jaqbad jinlewa u jistghu jintlaqtu n-nahat kollha tal-mutur.

Miguel Gatt kien inkarigani biex naghmel dan is-survey, u nimmagina li kont ircevejt l-inkarigu relattiv xi ftit granet qabel l-1 ta' April 2011.

Kif jidher mir-ritratt "AM13" il-body tal-fibre tal-mutur kellu diversi bicciet neqsin fuq in-naha ta' wara tal-mutur.

7. Konsiderazzjonijiet:

Id-divergenza principali bejn il-partijiet hija dwar jekk ir-rikorrenti kienx u baqax fil-karreggjata tal-lemin u ghalhekk kienx is-sewwieq tal-mutur li ghamel manuvra ta' bdil ta' karreggjata mix-xellug ghal-lemin, b'dan illi konsegwenza ta' tali manuvra, dahal gol-vettura misjuqa mir-rikorrenti, jew jekk kienx il-mutur li baqa' fl-istess karreggjata (u cjoe` dik tax-xellug) u kienet semplicement il-vettura li dahlet go fih.

Fis-sistema guridika taghna, il-kontenut tar-Road Accident Report jinghata piz qawwi probatorju, peress li l-informazzjoni fih kontenuta tigi stabbilita fil-mumenti immedjati wara li jkun sehh l-incident u ghalhekk, salv provi ffattwali kontrzarji, ghandhom jitqiesu bhala l-ikbar qrib tal-verita` tal-fatti. Fil-kaz odjern pero`, ma jirrizultawx xi diskrepanzi bejn il-verzjonijiet moghtija mis-sewwieqa lill-Ufficjal tal-Pulizija u l-verzjonijiet taghhom moghtija waqt dawn il-proceduri w inoltre, ma hemmx l-awzilju tal-iskizz ta' kif spiccaw il-vetturi, li f'hafna kazijiet ikollu informazzjoni li tkun ta' ghajnuna ghall-arbitru/gudikant sabiex ikun f'posizzjoni jistabbilixxi liema mill-verzjonijiet tirrizulta bhal l-iktar verosimili, tenut kont tal-konstatazzjonijiet maghmula a tempo vergine fuq il-post tal-incident.

Jirrizulta illi l-Ufficjal tal-Pulizija ma kienx hejja skizz, minhabba li r-rikorrenti ma kienx waqaf fejn sehh l-impatt izda kien baqa' sejjer sakemm hareg mill-mina u pparkeggja l-vettura tieghu fit-triq laterali. Il-fatt illi l-vettura ma waqfitx fejn sehh l-impatt, li ma jirrizultax li l-vettura u/jew il-mutur hallew xi tyre-marks jew brake-marks, il-fatt illi l-anqas fil-hinijiet immedjati wara l-incident ma seta' jigi stabbilit l-ispot of impact (kif ikkonfermat ukoll minn PC665) u n-nuqqas ta' skizz, huma ovvjament ta' svantagg kbir ghal min irid jiggudika, peress illi tali informazzjoni jew konstatazzjonijiet generalment jikkontjenu indizzji li jwasslu sabiex wiehed ikun jista jistabbilixxi d-dinamika tal-incident relattiv u l-kawza ghall-istess.

Intolre, l-anqas ma jirrizulta li kien hemm xhieda li attwalment raw l-incident relattiv isehh u li ghalhekk setghu imqar jghidu skondhom liema mill-verzjonijiet tal-partijiet kienet dik veritjera u li attwalment sehhet.

Naturalment, kif konstantament ritenut, il-fatt illi l-intimat ma kienx licenzjat biex isuq mutur, ma jfissirx illi huwa ghandu jigi tenut responsabbli ghall-incident relattiv.

L-artbitru ghalhekk ser ighaddi biex jevalwa x-xhieda mressqa quddiemu, is-survey reports u r-ritratti tal-hsarat riskontrati fil-vettura u fil-mutur, sabiex jigi stabbilit jekk jirrizultawx provi li jistghu jwasslu ghal konvinciment dwar liema miz-zewg verzjonijiet hija veritjera.

Ir-rikorrenti qal illi kien qed isuq fil-mina, fil-karreggjata tal-lemin fid-direzzjoni ta' San Giljan, b'velocita ` ta' madwar 40 kilometru fis-siegha u x'hin kien qisu f'nofs il-mina, f'daqqa wahda hareg mutur ghal quddiemu. Ghalkemm ir-rikorrenti qal illi kien hemm vetturi ohra aktar 'l-quddiem minnu, kemm fil-karreggjata tieghu u kif ukoll f'dik ta' magenbu, huwa minnufih iccara illi l-ewwel vettura quddiemu kienet pratikament waslet hdejn it-tarf tal-mina. L-intimat qal illi kien qed isuq scooter 100cc, li kien tela' mid-dawra li minn San Gwann twassal ghall-bokka tal-mina, li kien qed isuq vicin tal-bankina fuq in-naha tax-xellug, li kien hemm traffiku normali mexxej, li f'ebda mument ma kien ghamel xi manuvra lejn il-karreggjata tal-lemin u li l-vettura li laqtitu kienet giet minn warajh, mill-istess karreggjata li kien fiha hu.

Mill-aspett logiku, tenut kont illi ebda wiehed mis-sewwieqa ma semma li kien hemm xi cirkostanzi jew fatturi estranju li kenu geghluhom ivarjaw il-velocita` taghhom, gjaladarba it-tnejn kienu qeghdin isuqu b'velocita ta' circa 34/40 km.f.s u tenut ukoll kont illi bejn il-vettura tar-rikorrentiu dik ta' quddiemu kien hemm distanza ta' nofs il-mina, anke jekk, sempliciment ghall-grazzja tal-argument, wiehed kellu jikkonsidra li l-mutur kellu l-intenzjoni jbiddel il-karreggjata, ma kien hemm l-ebda raguni logika illi jaghmel tali manuvra fil-mument meta kien imkahhal mal-vettura tar-rikorrenti, meta quddiemha kien hemm tul konsiderevoli vojt u liberu minn vetturi. L-anqas ma hemm raguni logika li setghet tiggustifika bdil ta' karreggjata gialadarba, skond iz-zewg sewwieqa, it-traffiku kien mexxej, li t-tnejn li huma kienu ghaddejjin liberament u li hadd minnhom ma semma xi

raguni li setghet taghti lok ghal bidla tal-karreggjata rispettiva. Inoltre, tenut kont tal-fatt illi l-intimat kien tela' mill-liwja li minn San Gwann twassal ghad-dahla tal-mina, fid-distanza ta' nofs il-mina, il-probabilita` hi li l-iscooter ma setax lahaq accellera ghal xi velocita partikolari.

PC665 qal illi l-mutur kellu daqqa fuq wara tieghu u li kellu sinjali ta' tkaxkir fuq iz-zewg nahat tieghu, izda ma setax jghid ghal liema distanza kien tkaxkar u l-anqas ma qal li kienu rrizultawlu xi marki fil-wicc tat-triq li setghu jkunu indikattivi ta' kif sehh l-incident. Similment, is-surveyor Anthony Mizzi, kkonferma illi l-mutur kien qala' d-daqqa fuq wara tieghu, li s-sinjali mal-genb tieghu kienu rizultat tat-tkaxkir tieghu fl-art w eskluda li l-mutur seta' qala' daqqa minn vettura fil-genb tieghu. Jinghad pero`, illi dan il-fatt ma jeskludix verzjoni minn ohra, ghax hsara fuq wara tal-mutur setghet sehhet, kemm jekk l-intimat kien fil-karreggjata tal-lemin u giet minn warajh il-vettura tar-rikorrenti li laqtitu u kif ukoll jekk il-mutur qabad u hareg fil-karreggjata tal-lemin u l-impatt sehh meta l-mutur kien pratikament iddritta quddiem il-parti xellugija tal-vettura. Il-hsara fuq wara tal-mutur tista' biss teskludi li l-impatt sehh meta l-mutur kien angolat bil-genb tieghu hdejn ix-xewka xellugija ta' quddiem tal-vettur.

Tenut kont tal-hsara riskontrata fil-mutur fil-konfront ta' dik rizultanti fil-vettura ma jistax jinghad illi tali hsarat ma setghux sehhew waqt li l-mutur kien ghaddej fid-dritt u li l-vettura giet minn warajh u laqtithu.

Il-lok fejn attwalment waqaf il-mutur u l-lok fejn Andre Camilleri qal illi kien hemm l-iktar debris, l-anqas jistghu jitqiesu bhala konklussivi favur verzjoni jew ohra. Kif spjega x-xhud Andre Camilleri, ghalkemm <u>meta wasal hu</u>, id-debris kien primarjament fil-karreggjata tax-xellug, f'dawk il-mumenti l-vetturi l-ohra kienu kollha ghaddejjin mill-karreggjata tal-lemin, liema vetturi kienu qeghdin itajjru d-debris 'l hawn u 'l hinn, minhabba l-fatt illi tali debris kien jikkonsisti f'parts tal-fibre. Is-surveyor Anthony Mizzi spjega wkoll illi meta tintlewa l-furketta ta' mutur , il-mutur jibda jintlewa u jdur . Ghaldaqstant il-posizzjoni ahharija ta' fejn spicca l-mutur ma tistax titqies bhala wahda konklussiva.

Ir-rikorrenti ma qalx illi kien ha xi azzjoni evasiva meta ra l-mutur, semplicement qal illi ma kienx waqaf fejn sehh l-impatt ghax kien hemm vetturi warajh u ghalhekk baqa' sejjer sakemm hareg mill-mini u waqaf fi

triq laterali. Tenut kont illi r-rikorrenti qal li kien ghaddej b'40 km.f.s u li gjaladarba qal li kien ghaddej fil-karreggjata tal-lemin, kellu jaqsam il-karreggjata tax-xellug biex jipparkja fi triq laterali, jirrizulta kemmxejn inuzwali li baqa' sejjer u waqaf fejn attwarlment waqaf u li tfacca hdejn l-intimat xi 10 jew 15 il-minuta wara l-incident. Madankollu, wiehed ma jistax jghid illi dawn il-konsiderazzjonijiet jistghu jitfghu xi dawk konklussiv fuq id-dinamika tal-incident.

Hija sfortuna li ma hemmx fatturi determinanti bizzejjed biex tigi ppruvata verzjoni jew ohra, izda rinfaccjat bil-provi migjuba, ma jistax jinghad illi l-provi mressqa jwasslu ghall-konvinzjoni tal-veracita` ta' verzjoni ghad-eskluzjoni tal-ohra – iz-zewg verzjonijiet huma possibbli w plawsibbli. Kif gja' rilevat, ma rrizultat ebda diskrepanza materjali fil-verzjonijiet tal-partijiet li tista' twassal lill-arbitru jaghti kredibilita` akbar lil verzjoni jew ohra, daqs kemm tista' tkun veru l-verzjoni ta' wiehed tista' tkun tal-iehor, ma rrizultaw ebda marki fit-triq li jistghu jaghtu kredibilita` jew jikkonfortaw verzjoni fuq ohra, jew ixaqilbu l-mizien lejn wahda miz-zewg verzjonijiet.

Huwa principji fondamentali fis-sistema guridika lokali, illi hija l-parti li tistitwixxi l-proceduri li ghandha l-oneru li ggib il-provi li jwasslu sabiex jippruvaw it-tezi taghha. Gjadarba r-rikorrenti ma rnexxielux jipprova li l-incident relattiv sehh tort tal-intimat, naturalment, it-talbiet tar-rikorrrenti ma jistghux jigu milqugha.

8. Konkluzjonijiet:

Ghal dawn il-motivi l-Arbitru jiddeciedi dawn il-proceduri, billi jichad it-talbiet tar-rikorrenit, minhabba li ma giex ippruvat li l-incident relattiv sehh b'tortijiet attribwibbli lill-intimat. Fic-cirkostanzi tal-kaz odjern, l-ispejjez u d-drittijiet kollha ta' dawn il-proceduri ghandhom jigu sopportati nofs bin-nosf bejn il-partijiet."

Illi l-appellanti Ryan Farrugia appella minn dan il-lodo arbitrali abbazi tas-segwenti aggravvji:

1. Illi l-apprezzament maghmul mit-Tribunal ta'l-Arbitragg huwa wiehed skorrett u dana stante illi l-verzjoni moghtija mill-appellanti kienet

sorretta minn provi konkreti u kredibbli ghal kuntrarju tal-provi imressqa mill-appellat.

2. Illi l-Arbitru applika l-ligi hazin meta fid-decizjoni tieghu huwa naqas milli jaghti gudizzju konklussiv ghaliex hass illi l-verzjonijiet taz-zewg partijiet kienu plawsibbli u ghalhekk ghadda sabiex cahad it-talba ta'l-appellanti.

Bis-sahha ta'l-artikolu 70C tal-Kapitolu 387 tal-Ligijiet ta' Malta introdott permezz ta'l-Att IX ta'l-2010, sar possibbli appell mill-lodo arbitrali fuq apprezzament ta'l-fatti rimessi ghal gudizzju ta'l-arbitru. Illi kif gie diversi drabi ribadit dina il-qorti ta' revizjoni qajla tissindika apprezzamnt ta' fatti maghmul mill-ewwel qorti, f'dan il-kaz mill-Arbitru, sakemm ma jezistux ragunijiet gravi li iwasslu ghat-twettiq ta' ingustizzja fil-konfront tal-parti sokkombenti ghal tali decizjoni. Iktar u iktar bhal meta fil-kaz in dizamina il-lodo jistrieh fuq kwistjoni ta' attendibilita u verosimiljanza ta' xhieda li iddeponew *viva voce* quddiem l-Arbitru.

Dak li kien rimess ghal gudizzju ta'l-Arbitru kien illi jigi effettivament stabbilit illi kienet in-nuqqas ta' prudenza, tad-diligenza u tal-hsieb tal-missier tajjeb tal-familja fl-intimat appellat l-kagun ta' l-event lesiv. Huwa ben not fid-dottrina legali u fil-gurisprudenza in kwantu "hu imprexxindibilment mehtieg biex ikun hemm lok ghad-danni, li jkun hemm ness ta' kawzalita` bejn il-fatt kolpevoli u l-konsegwenza dannuza". Ara "**John Debono *et* -vs- Neg. Joseph Muscat *proprio et nomine***", Appell Kummercjali, 26 ta' Frar, 1960. Issa dan jitnissel f'kaz ta' incident awtomobilistiku kemm mix-xhieda tal-partijiet involuti fis-sinistru stradali kif ukoll minn provi ohra cirkostanzjali u indipendenti li jistghu jaghtu piz lil verzjoni u mhux lill-ohra.

Kif qalet il-Qorti fil-kawza Moira Galea vs Michael Zerafa (App Civ. 06.10.2000):

"fir-rikostruzzjoni ta' tali dinamika jassumu allura rilevanza spiss determinanti dawk il-provi cirkostanzjali, materjali u fattwali li jaghtu piz korroborattiv lill-verzjoni u mhux lill-ohra, u li allura jirrendu versjoni aktar kredibbli u attendibbli mill-ohra. Elementi ta' prova dawn, li proprju ghaliex newtri, oggettivi u mill-fonti indipendenti, spiss iwasslu lill-gudikant biex jirrizolvi l-vertenza independentement mill-verzjonijiet konfliggenti tal-partijiet fejn, bhal dan in ezami, dawn ikunu imptappna jew minn interess jew mill-impressjonijiet zbaljati u konfuzi ta' kif ikun sehh l-incident jew sempliciment ghaliex dan isir f'salt tant illi s-sewwieq ma jkunx verament irrealizza x'ikun gara."

Illi maghdud dan madanakollu "hu pacifiku f'materja ta' htija akwiljana illi ***"quando in un giudizio di risarcimento di danni l'attore allega di aver sofferto il danno di cui reclama la rifuzione, per colpa del convenuto, egli è nell'obbligo di provare un fatto od una omissione che porti insita la prova della colpa che egli imputa al convenuto medesimo; poiche la colpa è un ipotesi giuridica e generica, finche sta nella disposizione della legge o nei trattati di scienza giuridica, ma deve assumere una forma materiale e specifica quando si imputa ad altri come cagione di danni sofferti e risarcibili."*** ("**Ingegnere Frank Calafato -vs- Carmelo Grech**", Appell Civili, 23 ta' Novembru, 1923). Huwa naturalment jehtieglu wkoll jipprova ***"che l'atto o la omissione colposa abbia avuto il nesso di causa ad effetto col pregiudizio sofferto dall'istante"*** ("**Giovanni Sarè -vs- Carmelo Farrugia *et***", Appell Kummercjali, 6 ta' Frar, 1928)."

Dan kien mistqarr f'sentenza moghtija minn din il-Qorti kif diversament ippresjeduta fl-ismijiet Emanuel u Carmen Ellul vs Anthony Busuttil (deciza 07/05/2010) fejn il-Qorti kompliet hekk:

"Jibda biex jigi osservat in linea ta' principju generali illi d-disposizzjoni ta' l-Artikolu 562 ghandu l-fondament tieghu fir-regola tradizzjonali *onus probandi incumbit ei qui dicit* u tali jqieghed a kariku tal-parti li tallega fatt favorevoli ghaliha l-oneru li taghti prova konvincenti ta' l-ezistenza ta' dak il-fatt. Din l-esigenza hi imposta sija fuq l-attur ghab-bazi tad-dritt azzjonat minnu (*actori incumbit probatio*), sija fuq il-konvenut ghas-sostenn tad-difiza tieghu mahsuba biex tikkuntrasta l-pretiza ta' l-attur avversarju (*reus in excipiendo fit actor*). Hekk jinsab ritenut minn zmien antik illi "*qualunque eccezione, purche sia meritevole di considerazione e possa essere apprezzata nel suo merito, bisogna che sia sorretta da prove pel noto assioma che 'reus excipiendo fit actor'.*" ("**Sac. Innocenzo Zammit -vs- Sac. Alfonso Maria Borne**", Appell Civili, 23 ta' Jannar, 1925). Konsegwentement, proprju *"ghaliex reus excipiendo fit actor, il-fatt minnu allegat, li jikkostitiwixxi l-kontroprova minnu offerta, ghandu jigi pruvat minnu"* ("**Francesco Mallia -vs- Salvatore Guillaumier**", Appell Civili, 12 ta' Jannar, 1962;

Affermat dan, huwa valevoli bosta li jigi sottolinejat illi l-piz probatorju tal-konvenut in sostenn ta' l-eccezzjoni tieghu tinsorgi fih meta l-attur minn naha tieghu jkun gab prova tal-fatti li jsostnu l-bazi tat-talba tieghu. Dan huwa hekk ghaliex l-insufficjenza jew in-nuqqas tal-provi tac-cirkostanzi dedotti mill-konvenut biex jikkumbatti l-pretensjoni ta' l-attur ma tiddispensax lil dan ta' l-ahhar mill-piz li adegwatament juri u jipprova l-legittimita u l-fondatezza tal-pretensjoni tieghu."

"Hi mbaghad, sew konoxxuta l-gurisprudenza rapprezentata b'dan il-kwadru ta' valutazzjoni illi ssostni illi "fejn l-assjem ta' provi hu tali li l-versjonijiet tal-kontendenti huma hekk bilancjati, li kull wahda tista' tirrizulta plawsibbli u veritjiera u ma tirrizultax dik ic-cirkostanza determinanti li tissoda l-konvinciment tal-Qorti favur tezi u mhux l-ohra, ma jibqax lecitu ghal gudikant li jifforma opinjoni motivata fuq preponderanza tal-probabilitajiet. Jehtieglu jasal biss ghall-konkluzjoni li l-attur ma jkunx sodisfacentement u konkludentement ipprova t-talbiet tieghu – ***actore non probante, reus absolvitur*****.** Ara "**Joseph Vincent Rausi *nomine* -vs- Joseph Muscat**", Prim' Awla, Qorti Civili, 5 ta' Ottubru, 1992 per Imhallef Joseph Said Pullicino. Ara wkoll fl-istess sens id-decizjonijiet fl-ismijiet "**Dottor Herbert Lenicker -vs- Joseph Camilleri**", Prim' Awla, Qorti Civili, 31 ta' Mejju, 1972, per Imhallef Riccardo Farrugia u "**George Mifsud *nomine* -vs- Philip Micallef**", Appell Inferjuri, 1 ta' Lulju, 1997."

Premess dan, il-Qorti sejjra titratta qabel xejn it-tieni aggravvju sollevat mill-appellanti li ilmenta illi l-Arbitru ma wasal ghal ebda decizjoni dwar ir-responsabbilta ghall-incident mertu ta' dawn il-proceduri. Illi fuq l-evalwazzjoni tieghu tal-fatti, hekk rimessi mil-ligi eskluzivament lill-poter diskrezzjonali ta' l-Arbitru, dan irraguna illi z-zewg verzjonijiet moghtija mill-partijiet involuti kienu it-tnejn kredibbli u plawsibbli u kwindi billi ma kienx hemm provi ohra cirkostanzjali jew indipendenti li setghu b'xi mod jimmilitaw favur parti jew ohra, iddecieda illi l-attur ma irnexxielux jipprova l-azzjoni minnu intentata. Illi l-Qorti tistqarr illi ghalhekk ma tara l-ebda applikazzjoni hazina tal-ligi fil-valutazzjoni tal-provi maghmula mill-Arbitru u fil-konkluzjoni raggunta minnu. L-Arbitru ma ghamel xejn hlief applika l-insenjament tramandat lilna minn gurisprudenza antika u kopjuza fejn l-attur ma jirnexxielux jipprova sal-grad rikjest mil-ligi it-talba tieghu u kwindi it-talba tieghu kellha tigi respinta. Ghal dawn il-motivi it-tieni aggravvju sollevat mill-appellanti qed jigi respint.

Illi affermat ghalhekk illi l-Arbitru seta' jasal ghad-decizjoni minnu raggunta, l-Qorti ser issa tghaddi sabiex tara jekk l-ewwel aggravvju dwar l-apprezzament maghmul kienx wiehed validu o meno. Illi minn ezami akkurat tal-atti johrog illi ma hemmx prova wahda determinati li tista' b'xi mod tiffavorixxi tezi u mhux ohra. Sinjali fit-triq ma kienx hemm li setghu iwasslu sabiex b'xi mod jigi stabbilit l-*ispot of impact*, xhieda okulari indipendenti lanqas ma gew prodotti li setghu jitfghu xi dawl fuq id-dinamika ta' dan is-sinistru stradali. L-appellanti isostni illi d-danni riskontrati fil-vettura tieghu jindikaw illi kien il-mutur li habat fih meta dan ta'l-ahhar ipprova jaqleb minn fuq il-karreggjata tan-naha ta' gewwa fejn kien qed jinsaq ghal dik ta' barra fejn kienet il-vettura misjuqa mill-appellanti. Di piu isostni illi l-verzjoni ta'l-appellat ma tistax taghmel sens ghaliex li kieku kien qieghed isuq warajh fl-istess karreggjata ma kienx ikun jista' jibqa sejjer, kif ghamel, jekk mhux billi ighaddi minn fuqu ghaliex dan

kien jinsab quddiemu. Illi dawn il-fatturi ghalkemm jistghu ikunu indikattivi, madanakollu ma humiex determinanti. Dan ghaliex, kif gustament deciz mill-Arbitru, iz-zewg verzjonijiet huma ugwalment plawsibbli u verosimili. Kwindi f'dana ix-xenarju il-provi cirkostanzjali u indipendenti minn dawn iz-zewg verzjonijiet jenhtigielhom ikunu b'sahhithom iktar minn semplici ipotezi tant illi jistghu iwasslu biex jiddeterminaw id-dinamika ta'l-incident. Illi ghalhekk billi quddiemha hemm zewg verzjonijiet konfliggenti li, fl-assenza ta' cirkostanzi indipendenti li setghu ighinuha tasal biex temmen verzjoni wahda u mhux l-ohra, din il-Qorti, bhal kif iddecieda l-Arbitru, trid bil-fors tirrigetta t-talba attrici billi mhux sufficjentement ippruvata.

Kif qalet ukoll il-Qorti ta' l-Appell fil-kawza **Link Hans Jochim et vs Raymond Mercieca**, deciza fit-12 ta' Jannar 2001:

"Huwa principju bazilari ta' dritt illi, f'kaz illi l-attur ma jipprovax il-premessi ghat-talbiet tieghu, dan ikun ifisser ic-cahda ta' dawk it-talbiet u l-liberazzjoni tal-parti konvenuta. L-applikazzjoni tal-principju actore non probante reus absolvitur kienet essenzjalment ezercizzju ta' analizi ta` provi fil-procedura civili. Dan il-principju mhux biss kien wiehed legalment san, imma kien wkoll regolatur fid-determinazzjoni tad-drittijiet u obbligi fil-kamp civili."

In bazi ghal gurisprudenza enuncjata u li tadatta ruhha perfettament ghall-kaz in kwestjoni, mhux il-kaz li din il-Qorti tallontana ruhha mill-konkluzjoni tal-lodo ghaliex dan hu legalment u processwalment fondat.

Ghall-motivi suesposti din il-Qorti qeghda tirrespingi l-appell u tikkonferma l-lodo ta' l-Arbitru, bl-ispejjez jibqghu sopportati mill-appellanti.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------